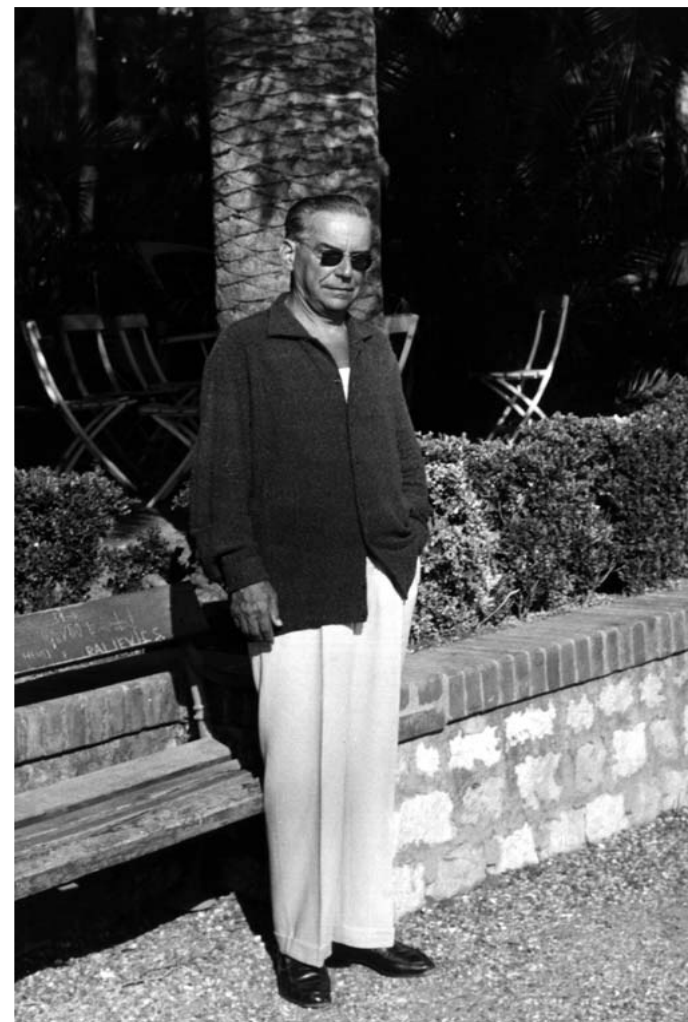

ANDRIĆ

Priče o moru

Avo Andrić u Herceg Novom, sredinom 1960-ih godina

Priče Ive Andrića
KNJIGA 4

Od istog pisca:
BEOGRADSKE PRIČE
PRIČE O OSOBENJACIMA I MALIM LJUDIMA
SARAJEVSKJE PRIČE
TURSKE PRIČE
PRIČE O SELU

Copyright © 2011 Zadužbina Ive Andrića,
Milutina Bojića 4, Beograd
Copyright © 2011 Izbor Zadužbine Ive Andrića,
Milutina Bojića 4, Beograd
Copyright © 2011 ovog izdanja, LAGUNA

PRIČE O MORU

SADRŽAJ

Leteći nad morem.....	11
*	
Letovanje na jugu.....	17
Žena na kamenu.....	31
Zanos i stradanje Tome Galusa.....	55
Bajron u Sintri.....	69
Robinja	75
Predvečernji čas.....	89
Dva zapisa bosanskog pisara Dražeslava.....	97
Susret.....	107
Dubrovačka vejavica	115
*	
San o gradu.....	125
Trenutak u Toploj.....	131
Portugal, zelena zemlja.....	135
<i>Hronologija života i rada Ive Andrića.....</i>	<i>141</i>
<i>Napomena uz ovo izdanje.....</i>	<i>157</i>

LETEĆI NAD MOREM

Infinito mar de meu desejo!

Camões

Kad god se setim mora, prođe me laka jeza – talas i krilo! – od temena do nožnih prstiju, i poljulja za trenutak zemlju ispod mojih nogu.

Izvedite čoveka iz balkanskih planina na more, i vi ste otvorili jedan opojan praznik sa radosnim svitanjem i neizvesnim sutonom. Želja za morem izgleda da se sakupljala i rasla kroz pokolenja, i njeno ostvarenje u jednoj, našoj, ličnosti žestoko je kao eksplozija. Izlazak jednog plemena na more, to je početak njegove prave istorije, njegov ulazak u carstvo većih izgleda i boljih mogućnosti. Taj odlučni čas u istoriji vrste ponavlja se svaki put u istoriji pojedinca pri prvom dodiru sa morem, samo u drugom obliku i manjem obimu.

Nastojim da dobro razmotrim ovu neopisivu nežnost kojom me ispunjava sama pomisao na sivkastobelu boju galebova perja, na mirne talase koji u sebi nose sunce, nebo, odraz obala, naše likove, i lome se s muzikom koju slušamo u pobožnom zanosu. Dolazi nam misao da su to one daleke i divne igračke za kojima plaču seoska deca u našim planinama, noću, dok im majke uzalud nude dojku koja ublažuje samo prvu žeđ i glad.

Ostavljajući tvrdo i oporo kopno i prelazeći na nemirni čilim koji vodi u neizvesnost i daljinu, mi smo na važnom prelazu, na putu koji vodi ka oduhovljenju. Zaista, spavajući noću na brodu oko kojeg peva more, dolazi čoveku misao da je to samo prvi konak na putovanju ka još netelesnijim elementima radosnijih i viših svetova. Kao da se ide od krutog preko tekućeg do vazdušastog, i tako sve dalje i dalje.

Sam izlaz na morsku obalu daje iluziju da putujemo ka savršenstvu. Prestaju šume koje pritiskuju i zastrašuju duh i u kojima se sve davi i nadskakuje u neobuzdanom rastenju. Bilje postaje sve ređe i plemenitije, izdvaja se i usamljuje. Omorika postaje kiparismom, planinska divljaka slatkim smokvom, a bezimena trava ruzmarinom. Ogromne glečerske reke sivog kamenja, koje se ruše niz strme planinske padine, postaju sve tanje, sitnije, i na samoj obali pretvaraju se u morski šljunak, pun tajanstvenih šara i likova kao nerazumljivih poruka.

Isperite usta morskom vodom! U njoj ništa ne trune i zato je dragocena i sveta kao lek, vradžbina, i još nesavršen oblik večnosti koja nas čeka. Gorka je, ali gorčine se ne treba bojati; gorčina znači rastanak; a rastanci su neizbežne stanice na putu ka savršenstvu. Poverite vašu brđansku tugu moru; ono je beskrajno i neodoljivo kao neprestan poziv na dalje putovanje. Tu na kamenoj ivici, na pogled mora, umukla je naša brđanska pesma i završila se usklikom zadivljenog iznenađenja.

Postajemo laki i vešti. Brodimo.

Čini mi se da gledam kako se brđanin, koji pričajući sanjivim glasom, u planini, kraj vatre, liči na diva, ispolinski velikog i teškog, polagano pretvara u mornara, u sitnog matroza koji sa dva barjačića u raširenim rukama, visoko na katarci, sav postaje znak ili slovo, jedno jedino slovo u sažetoj rečenici diktovanoj najprečom nuždom. Pri pomisli na gorcu stihiju u kojoj se tako gasi svako ime i briše svaki lik, širi se u meni nerazumljivo ganuće i postaje bez granica.

Talas postaje krilo. Bivamo bestelesni i srećni. Letimo.

To nije više „kao vino crveno more“ po kome brode galije i junaci, nego „neiscrpni okean ljubavi božije“ čiji je šum čuo jedan isposnik u tišini svoje ćelije. Šum u ušima čoveka koji bdi u hladnoj noći. Taj beskrajni i nejasni razgovor između samca čoveka i tišine oko njega, znači da smo pri kraju puta. To je

poslednja reč svih mora ovoga sveta. U našoj samo-
ći, služeći se još čulima, ali ne više za čulni svet, taj
šum ima da nas prenese u predele gde se ne zna ni za
zvuk ni za tišinu. Zato mi pruga mora u dnu vidika
izgleda uvek kao kapija koja odvodi sa sveta, a huk
talasa kao poslednje što pozajmljujemo od ove ze-
mlje. I ponori od sjaja koji se prolamaju ponekad, le-
ti, na olujnom nebu nad morem, samo su blede na-
govesti unutrašnjih okeana, jer sva zemna mora
ostaju za nama – ni talasa ni krila! – kao simboli ko-
je smo prevazišli.

(1932)

